

Aloite sako- ja umpikaivolietteen kuljetusjärjestelmien arvioimiseksi

Uudistan aikaisemmin tekemäni valtuustoaloitteen, koska asian valtuustokäsittelyn yhteydessä yksimielisesti hyväksyty ponsi on jäänyt toteuttamatta.

Vastauksena 19.3.2018 jättämäni valtuustoaloitteeseen Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi yksimielisesti 20.8.2018 § 159 omistajaohjauksen keinoja korostava toivomusponnen.

Ikävä todeta, mutta Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n kilpailutuksia ei ole järjestetty riittävän pieninä aluekokonaisuuksina eikä muutenkaan senkaltaisilla ehdoilla, että paikallisilla yrittäjillä olisi ollut tosiasiallisia mahdollisuuksia menestyä tarjouskilpailutuksessa.

Kyseisen valtuuston yksimielisesti hyväksymä ponsi on jäänyt toteuttamatta.

Pääkaupunkiseudulta toimiva yritys sai käytännössä monopolin alueen lietekuljetuksiin. Kuitenkin edelleen paikalliset yksityiset yritykset kuljettavat lietteitä, etenkin kun asukkaat eivät ole halumaansa palvelua saaneet. ELY-keskuksen tarkistuksissa on varmistettu, että yrittäjät toimittavat lietteet lainmukaisesti paikkoihin. Ja näin on tapahtunut.

Tilanteen selkeyttävä EU-direktiivi oli implementoitava Suomen lainsäädäntöön 5.7.2020 mennessä, mutta sen hyväksyminen on siirtynyt. Uudessa EU-direktiivissä (2018/851) sako- ja umpikaivolietteet poistuvat yhdyskuntajätteen määritelmästä. Näin poistuisi myös Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n oikeus hallinnoida näitä lietteitä.

Koska monopoliasemasta aina joku ulkopuolinen taho hyötyy, on hyvin todennäköistä, että monopolin aukaiseminen avoimen markkinatalouden sopimusperusteiseksi toiminnaksi yritetään jarruttaa. Todennäköisesti asian ratkaisee lopulta EU-tuomioistuin.

Kaikkien vastuullisten toimijoiden etu on selkeyttää lähtökohta

Alueellinen jätehuoltojaosto päätti 24.4.2013 äänin 7–5 muuttaa kiinteistöhaltijan sopimusperusteisen järjestelmän kunnan eli käytännössä jätehuoltoyhtiön järjestämäksi.

Käsitykseni mukaan tämä oli suomalaisessa kuntahistoriassa ensimmäinen kerta kun toisen kunnan luottamushenkilöt äänestivät alueellisessa luottamuselimessä nurin itsenäisten kuntien tekemät linjaukset. Käytännössä tamperelaiset jaoston jäsenet päättivät asian vastoin kuntien, yrittäjien ja asukkaiden lausuntoja ja mielipiteitä.

Ratkaisu perustui yksipuoliseen valmisteluun sekä Pöyry Finland Oy:n 28.2.2013 päivättyyn selvitykseen kuljetusjärjestelmien nykytilasta Pirkanmaalla. Selvityksen arvio, että noin 68–75 prosenttia vuosittain syntyvästä lietteestä päättyy muualle kuin virallisiin vastaanottopaikkoihin, on täysin väärä ja paikkansapitämätön.

Pöyry Finland Oy:n 28.9.2015 Kymen jätelautakunnan alueelle tekemä lieteselvitys osoittaa, että arviot lietemäärien syntymisestä on Pirkanmaan osalta arvioitu virheellisesti liian korkeiksi. Pirkanmaan lieteselvityksen Pöyry Finland Oy teki ensimmäisenä yrityksen historiassa ja siinä selvityksessä käytettiin virheellistä laskentaperustetta puutteellisen ammattitaidon johdosta. Tällä virheellisellä laskentatavalla on perusteltu siirtymistä kiinteistöhaltijan järjestelmästä jätehuoltoyhtiön järjestämään jätteenkuljetukseen. Samalla virheellisellä perusteella on myös hylätty kuntien anomukset nykyjärjestelmän jatkumisesta.

Asukkaiden, yrittäjien, kuntien sekä myös jaoston jäsenien oikeusturvan kannalta kestäväntöytä, että alueellisen jätehuoltojaoston päätöksiä on tehty virheellisiin tietoihin perustuen.

Virheitä tapahtuu. Olennaista on, halutaanko ne korjata.

Jätehuoltojaosto hylkäsi vuonna 2015 kuntien hakemukset säilyttää yrittäjävetoinen, kiinteistöhaltijan sopimusperusteinen sako- ja umpikaivoliikenteen kuljetusjärjestelmä. Vain Nokian hakemus hyväksyttiin.

Kunnat olivat arvioineet toimivan järjestelmän kehittämistarpeet päätyen siihen, että jätelain 37.1 § edellytykset täyttyvät kattavasti ja luotettavasti, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin sopimusperusteisessa kiinteistöhaltijan järjestämässä kuljetuksessa. Paikallistuntemukseen pohjautuvat arviot oli valmisteltu virkavastuulla kuntien luottamuselimissä.

Sopimusperusteisen kiinteistöhaltijan järjestämän kuljetuksen lisäksi ei ole tarkasteltu kunnan eli käytännössä jätehuoltoyhtiön järjestämää kuljetusta. Tämä oli virhe. Eduskuntakäsittelyn yhteydessä lakia muutettiin eli vaatimukset ovat yhdenmukaiset sekä kunnan että kiinteistöhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.

On jäänyt arvioimatta kummankin jätteenkuljetustavan hyödyt ja haitat sekä se, kumpi niistä täyttää paremmin jätelain laatuvaatimukset.

Jätehuoltoyhtiön keskitetty kilpailutus vähentää tarjontaa alueella, jolloin kattavuus ja luotettavuus kärsivät.

Toisin kuin päätöstä tehtäessä väitettiin, kilpailun katoaminen ei suinkaan ole alentanut hintoja. Päinvastoin. Mahdollisuus vaihtaa kuljetusyrittäjää eli kilpailu takasi aiemmin palvelun laadun sekä kohtuullisen hinnan. Keskitetty monopolijärjestelmä tarkoittaa myös alueen työpaikkojen ja toimeentulomahdollisuuksien vähenemistä.

Kiinteistöhaltijan järjestämä jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta ja tukee sen alueellista kehittämistä. Kun lisäksi alueelliset lietteen vastaanottoasemat toimivat hyvin eikä lietteen jatkokäytössä ole ilmennyt ongelmia, ei toimivaa käytäntöä ole kyseisten kuntien käsityksen mukaan syytä muuttaa. Se, että osa lietteen ravinteista käytetään alueellisesti, vähentää turhaa ajoneuvoliikennettä.

Jätehuoltojaosto sai lausuntoja myös alalla toimivilta sekä palvelua käyttäviltä. Ne olivat suurimmalta osin yhteneväisiä kuntien lausuntojen kanssa. Toiseen suuntaan päätöksentekoa ohjasi asianosaisen eli Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n aktiivinen rooli.

Jätehuoltojaoston ratkaisuihin oli kyse itsenäisten kuntien yhteistyöstä ja kuntien itsehallinnosta eli siitä, voiko muiden kuntien edustajat alueellisessa luottamuselimessä kävellä toisen kunnan ylitse, sekä päätöksenteon tasosta. Olen sitä mieltä, että mikäli päätöksiä ei pystytä lainmukaisesti, julkisesti ja yleisesti hyväksyttävällä tavalla perustelemaan, ne pitää muuttaa.

Esitän, että Tampereen kaupunki selvittää kummankin jätteenkuljetustavan hyödyt ja haitat sekä sen, kumpi niistä täyttää paremmin jätelain laatuvaatimukset.

Tampereella 22.3.2021

Aarne Raevaara
kaupunginvaltuutettu (ps)